

בש"פ 490/17 - דוד בלחסן נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון
בש"פ 490/17

לפני:
העורר:
כבוד השופט י' עמית
דוד בלחסן

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערר על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז בתיק מ"ת
022614-10-16 שניתנה ביום 19.12.2016 על ידי
כבוד השופטת נ' בכור

תאריך הישיבה: כ"א בטבת התשע"ז (19.1.2017)

בשם העורר: עו"ד ששי גז, עו"ד מתן סדן ועו"ד פרח ארוך
בשם המשיבה: עו"ד איתמר גלבפיש

החלטה

ערר על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז (כב' השופטת נ' בכור) מיום 19.12.2016, לפיה הורה על מעצרו של העורר עד תום ההליכים נגדו.

1. ביום 19.10.2016 הוגש נגד העורר כתב אישום המייחס לו עבירה של ייצור, הכנה והפקה של סם מסוכן לפי סעיף 6 לפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973; וכן עבירה של גניבה בנסיבות מיוחדות לפי סעיף 384(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

לפי הנטען בכתב האישום, העורר הקים במשק שבבעלות משפחתו שתי משתלות על פני שטח של כ-7.5 דונם לצורך גידול קנאביס. עבור הקמת המשתלות שילם העורר לעוסקים במלאכה סכום של כ-200,000 ₪ במזומן. שתי החממות חוברו לרשת החשמל באופן "פיראטי". העורר ומספר עובדים שהועסקו על ידו, שזהות חלקם אינה ידועה - ואשר לנו במתחם מגורים סמוך למשתלות - הרכיבו במשתלות את הציוד הנדרש, בשווי של למעלה מ-300,000 ₪. במשך כחמישה חודשים פעלו העורר והעובדים לגידול הסם והפקתו, תוך ניהול יומן עבודה שתיעד את פעולותיהם.

עמוד 1

בסיכומו של דבר, העורר ועובדיו גידלו והפיקו קנאביס במשקל כולל של כ-5.5 טון נטו, ששווי מוערך בלמעלה מ-300 מיליון ₪ (אציין כי בבקשה למעצר עד תום ההליכים נכתב כי שווי הסם מוערך ב-82 מיליון ₪ - י"ע). בנוסף לכך העורר נטל חשמל ללא רשות בשווי של כ-100,000 ₪.

2. בדיון שהתקיים ביום 19.10.2016 בבית המשפט המחוזי (כב' השופטת מ' ברק נבו) בא כוחו של העורר לא חלק על קיומן של ראיות לכאורה (הגם שטען כי ישנה הגזמה בנתונים המופיעים בכתב האישום), והדיון נסב על אפשרות שליחת העורר לקבלת תסקיר לצורך בחינת קיומה של חלופת מעצר. יצוין כי המשיבה התנגדה לשליחתו של העורר לקבלת תסקיר שירות המבחן, לנוכח ההיקף חסר התקדים של הסמים, קיומה של עילת מעצר סטטוטורית, וכן משום שלדבריה העורר ניסה להימלט כאשר המשטרה באה לעצרו. בסופו של דבר, בית המשפט הורה על שליחת העורר לקבלת תסקיר, וזאת בהתחשב בכך שלעורר אין עבר פלילי בתחום הסמים (להבדיל מעבירת איומים בה הורשע על רקע הליך גירושין), וכן משום שהעורר הוא שבחר להודות ולהפליל את חבריו (הגם שהמדינה טענה כי אין מדובר בהודיה מוחלטת וכי מעת לעת שמר העורר על זכות השתיקה). עם זאת, בית המשפט מצא להדגיש כי אל לו לעורר לפתח ציפיות כלשהן עקב שליחתו לתסקיר, וכי על מנת שבית המשפט ישקול שחרור ממעצר נדרשת לא רק חלופה מעולה, אלא נדרשים גם "טעמים מיוחדים" כהוראת סעיף 22ב(ב) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן: חוק המעצרים).

3. בתסקיר מיום 21.11.2016, שירות המבחן עמד על הרקע המשפחתי והכלכלי של העורר, העוסק בתחום הגינון. לאחר שנים לא קלות במהלכן חווה קשיים ונקלע לפשיטת רגל, המערער השתקם והצליח במישור התעסוקתי, אולם בשנים האחרונות חזר וצבר חובות ונאלץ לפנות לגורמים שוליים, ולדבריו מצא עצמו נאלץ להיענות לדרישותיהם. שירות המבחן התרשם כי העורר מתקשה לזהות כשלים בהתנהגותו, ותופש עצמו כמי שהתנהגותו השולית נכפתה עליו. עוד התרשם שירות המבחן מהתנהלות מתמשכת מצד העורר שהתאפיינה בהסתרה ומניפולטיביות כלפי בני משפחתו וחבריו. עם זאת, שירות המבחן התרשם כי מעצרו של העורר - המהווה עבורו מעצר ראשון - וחשיפת התנהגותו השולית כלפי משפחתו וסביבתו, מהווים עבורו גורם משברי, וכי ההליך הפלילי והעונש הצפוי לו מהווים עבורו גורם מרתיע. שירות המבחן העריך כי העורר יענה לתנאי שחרור ולא יפעל באופן שיחמיר את מצבו ויפגע באמון מפקחיו.

נציגי שירות המבחן נפגשו עם ששת המפקחים שהוצעו על ידי העורר - אחיו, שלושה דודים ושניים מחבריו - שביקשו לפקח עליו בבית דודו ביישוב קדומים. שירות המבחן התרשם כי המפקחים יוכלו להציב לעורר גבולות במסגרת חלופה והעריך שהעורר יענה לסמכותם. עם זאת, בהתחשב בכך שבכתובת החלופה המוצעת אשת דודו של העורר מפעילה צהרון לילדים, ובהעדר חלופה מוצעת אחרת, שירות המבחן נמנע מלהמליץ על שחרורו.

4. על פי החלטת בית המשפט, שירות המבחן הגיש תסקיר משלים ביום 27.11.2016, לצורך בחינת אפשרות שחרור המשיב לחלופת מעצר אחרת בדירה שנשכרה על ידי המפקחים על מנת שתשמש כחלופת מעצר. בהמשך לאמור בתסקירו הראשון, שירות המבחן המליץ לשחרר את העורר לחלופה המוצעת, בפיקוחם לסירוגין של המפקחים שהוצעו.

5. בהחלטתו מיום 19.12.2016 בית המשפט (כב' השופטת נ' בכור) דחה את המלצת שירות המבחן והורה על מעצרו של העורר עד תום ההליכים נגדו. בית המשפט עמד על כך שהעורר השקיע מאות אלפי שקלים על מנת להקים את החממות ולרכוש את הציוד המתאים; גייס לכל הפחות חמישה אנשים שיעבדו עמו; וגנב חשמל בסכומים גדולים לשם הפעלת המפעל - באופן המעיד על התנהלותו העבריינית של העורר. בית המשפט הוסיף כי ההשקעה הכספית

וכמויות הסם האדירות שנתפסו, מלמדות כי פניהם של העורר ושותפיו היו לסחר והפצה של הסם (אף שעבירות אלה לא יוחסו לו בכתב האישום), מה עוד שהעורר עצמו העיד כי עשה את המיוחס לו בשל בצע כסף ומצוקה כלכלית, והדברים אף מצאו את ביטויים בתסקיר שירות המבחן. עוד ציין בית המשפט את דאגתו של העורר כיום שמא גורמי השוליים אליהם פנה יבקשו לפגוע בו. על רקע האמור, בית המשפט קבע כי מעגל הסתבכותו הכלכלית של העורר, שהובילה מלכתחילה לביצוע העבירות, לא תם ואף החמיר, כך שהמניע הכספי ממשיך לרחף מעל ראשו. בנוסף, בית המשפט ציין את התרשמותו של שירות המבחן כי המשיב ממוקד בצרכיו ותופש פתרונות שוליים כדרך לגיטימית להתמודד עם קשייו, מבלי שהוא מזהה כשלים בהתנהגותו, תוך שהוא מתאר את התנהגותו השולית ככזו שנכפתה עליו.

בית המשפט עמד על חומרת העבירות המיוחסות לעורר, המקימות חזקת מסוכנות אינהרנטית; על כך שחלקו בכתב האישום הוא העיקרי והדומיננטי; ועל כמויות הסם המדוברות - המעידים כולם על קווי התנהלות שאינם נורמטיביים. על כן, חרף המלצת שירות המבחן, בית המשפט קבע כי לנוכח חומרתן הרבה של העבירות והמסוכנות הנשקפת מן המשיב כלפי הציבור, אין מנוס מהותרתו בשלב זה במעצר. זאת, בפרט בהתחשב בכך שיותר המעורבים בפרשה שהועסקו על ידי העורר, שהחלק המיוחס להם בפרשה קטן מחלקו, נותרו במעצר.

מכאן הערר שלפניי.

6. מטבע הדברים, העורר סבור כי שגה בית המשפט המחוזי בכך שלא אימץ את המלצת שירות המבחן. לטענתו, היה על בית המשפט להתייחס לכך שלעורר אין עבר פלילי בתחום הסמים ולכך שהוא הודה בביצוע העבירות ואף הפליל את חבריו, כפי שצוין בהחלטתה של השופטת ברק נבו מיום 19.12.2016 - החלטה שלא נזכרה בהחלטתה המאוחרת של השופט בכור - בה הורתה על שליחתו לקבלת תסקיר.

העורר מפנה לתסקיר שירות המבחן, וטוען כי מהאמור בו עולה שהוא לוקח אחריות על מעשיו, מבין את חומרתם ואת הטעות שביצע וחושש מאוד מהשלכותיהם; כי הוא אינו חלק מהעולם העברייני, אלא נקלע למצבו כתוצאה מנסיבות קשות; וכי קיים סיכוי קטן מאד, אם בכלל, שישוב לבצע עבירות דומות, אם תחת פיקוחם של המפקחים המוצעים ואם בכלל. באשר למסוכנות הנשקפת ממנו, העורר טוען כי ניתן לאיינה באמצעות ששת המפקחים שנבדקו ושנמצאו מתאימים על ידי שירות המבחן, שחלקם בעלי עבר במשטרת ישראל ובשירות בתי הסוהר. העורר טוען כי ניתן להוסיף תנאי שחרור נוספים, כגון העמדת ערבות כספית משמעותית ואיזוק אלקטרוני.

עוד טוען העורר למצבו האישי והמשפחתי הקשה. לדבריו, מזה שש שנים הוא מגדל לבדו את בנו בן ה-14 מנישואיו הקודמים, תוך ניתוק הבן משני אחיו ומאמו, בהתאם להחלטת בית המשפט לענייני משפחה. בשל כך, עם מעצרו של העורר בנו נותר לפתע לבדו ללא הורה עיקרי. כן טוען העורר כי עבר שני אירועי לב במהלך תקופת מעצרו.

לבסוף, כתימוכין לטענתו כי ניתן לתת בו אמון, העורר טוען כי במסגרת תיק הגירושין הוא שוחרר לחלופת מעצר ולאחר מכן שוחרר בתנאים מגבילים, וכי הקפיד במהלך כל התקופה על התנאים שהוטלו עליו. כן מפנה העורר למקרים אחרים בפסיקה בהם שוחררו נאשמים בעבירות סמים לחלופות מעצר.

7. אומר בקצרה כי דין הערר להידחות.

ענייננו בעבירות סמים לגביהן נקבעה חזקת מסוכנות סטטוטורית בסעיף 21(א)(ג)(3) לחוק המעצרים, כך שמעצר הוא הכלל וחלופת מעצר היא החריג. על מנת לחרוג מהכלל יש להצביע על נסיבות מיוחדות (ראו, לדוגמה, בש"פ 1567/12 אוראל כהן נ' מדינת ישראל, פס' 8 והאסמכתאות הרבות שם (7.3.2012)); בש"פ 5836/12 ראיד אמארה נ' מדינת ישראל (9.8.2012)). לא זה המקרה שבפנינו.

ענייננו בכמות אדירה של גידול סם, וכפי שהודגש על ידי ב"כ המשיבה, כמות כזו טרם נראתה בארצנו. משקלו של הסם שגידל העורר בחממות שוקל, תרתי משמע, לחובת העורר.

תורת-אומנותו של העורר בגינון, ומתחום זה התפרנס בעבר. העורר עצמו היה מצוי בהליכי פשיטת רגל ונקלע לחובות כבדים. ספק אם העורר יכול היה לשאת בעלויות הכרוכות בהקמת החממות ובגידול הקנאביס, ויש להניח כי גורמים אחרים מימנו את האופרציה הכרוכה בהקמת החממות ובגידול הסם. מכל מקום, ברור כי על מנת להפיץ את הסם, העורר, כגון מומחה, נדרש לרשת של הפצה סיטונאית שמאחוריה עומדים אנשים נוספים הנטועים בעולם העברייני (ההשוואה לכימאי מר וולטר וייט בסדרה "שובר שורות" היא על אחריות הקורא), כך שיש לראותו כחלק ממכונה "משומנת" לכאורה של סחר בסמים. העורר מסר מידע חלקי אודות חלקו במערכת, אך ברי כי הוא מעורב או נמצא בקשר עם חברה שולית ועבריינית. גם התסקיר אינו מחמיא לעורר, המתאפיין בהסתרה ומניפולטיביות כלפי בני משפחה וחברים.

יפים לענייננו, על דרך של קל וחומר, דברים שנאמרו בבש"פ 1636/13 ארטיט קאניאוונג נ' מדינת ישראל (24.3.2013), שם היה מדובר במעבדה לייצור סם שבה נתפסו אלפי טבליות:

"עסקינן במעין 'בית חרושת' לייצור ושיווק סם, שיועד לפי כתב האישום להימכר לקהילת העובדים הזרים, על ידי בני קהילתם עצמם. מדובר בכמות 'סיטונאית' של סם מסוג מתאמפטאמין בכמות חריגה בהיקפה של אלפי טבליות. נאשמים שיש נגדם ראיות לכאורה להוכחת עבירה מעין זו מושמים על פי הכלל במעצר עד תום ההליכים נגדם (בש"פ 2489/94 בן מוחא נ' מדינת ישראל (1994)). לא ראיתי איפוא מקום להתערב בהחלטת בית המשפט קמא שאין בנסיבות אפשרות לחלופה".

8. נוכח כל האמור לעיל, איני סבור כי חלופת מעצר תסכון בעניינו של העורר. אשר על כן, הערר נדחה.

ניתנה היום, כ"ב בטבת התשע"ז (20.1.2017).

שׁוֹפֵט